

Hyvät kuulijat,

Toivottavasti Hartolan tapaaminen on sujunut hyvässä hengessä ja olette keskustelleet Pentin toimittamasta ”Olemattoman kokeneet” kirjasta. Jukka laitto puheenvuoroni aiheeksi ”Arkistoinnin merkitys ”Olemattoman kokeneet ” kirjan toteutuksessa ja jatkosuunnitelmissa.

Kirjaan kirjoitti oman tarinansa kaksikymmentä entistä opiskelijaa. Se on vain pienen pieni murto-osa siitä opiskelijajoukosta, joka eri vuosikymmenten aikana opiskeli Neuvostoliitossa ja Venäjällä. Kirjan kaikki materiaalit – haastattelut ja muistelukirjoitukset syntyivät Pentin ja yhdistyksen yhteistyön tuloksena. Vuonna 2002 pidettiin Tampereella ensimmäinen ”Olemattoman kokeneet” seminaari, jonka aineistoa tässä teoksessa ei käytetty. Seminaarin puheenvuorot taltioitiin nauhalle ja ne on toimitettu sekä VHS-kasetteina että digitaalisessa muodossa Kansan Arkistoon. Seuraavan seminaarin ”Olemattoman kokeneet 2.0”, joka pidettiin muutamia vuosia sitten Helsingissä, aineistot ovat käsittääkseni myös arkistossa. Tiedossani ei ole, onko kirjaa varten tehdyt haastattelunauhut ja kirjoitukset toimitettu arkistoon. Jos ei, niin toivottavasti ne sinne toimitetaan lähitulevaisuudessa.

Jatkoa ajatellen olisi tärkeää, että sekä nämä kirjan osanottajat että muut jaksaisivat vielä innostua muistelemaan menneitä opiskeluvuosiaan ja kirjoittaisi lisää näistä omakohtaisista kokemuksistaan.

Miksi me yhdistyksen puuhahmiset koemme tämän muistitietokeruun tarpeelliseksi? Siksi että jokaisella meistä on yksilöllisiä muistoja ja kokemustietoa elämästämme Neuvostoliitossa. Tällainen tieto on todellakin yhtä katoavaista kuin oli koko Neuvostoliiton häviäminen ja tällaista omakohtaista tietoa ei löydy mistään asiakirjoista. Muistotietoa-aineistot täydentävät ja elävöittävät ”virallista historiakirjoitusta”, koska niissä kerrotaan ihmisistä ja lähihistorian tapahtumista yksilöllisesti ja kokemuksellisesti ja monesta eri näkökulmasta. Me saatamme muistaa samat asiat eri tavalla mutta sillä ei ole merkitystä, koska muistin ei tarvitse tavoitella objektiivista totuutta. Pentin toimittamaa kirjaa lukiessa näimme, miten eritavoin kirjoittajat käsittelivät samoja asioita. Juuri näissä erilaisissa näkökulmissa piilee muistelun rikkaus.

Mihin nämä muistot pitäisi tallentaa ja miksi?

Kansan arkisto Helsingissä on meidän muistelmillemme hyvä säilytyspaikka, koska sinne on arkistoitu Moskovon, Kiovan ja ilmeisesti myös Leningradin akateemisen sosialistiseuran aineistoja. Myös yhdistyksemme on toimittanut sinne aineistoja.

Monet ehkä epäröivät luovuttaa arkistolle kirjoituksiaan, sillä ne varmasti ovat hyvin henkilökohtaisia ja herkkiä. Mielestäni huolta ei ole, sillä arkistolaitosta koskevat eettiset säännöt kunnioittavat lahjoittajien toiveita ja vaatimuksia. Luovuttaja voi määritellä aineiston esimerkiksi luvanvaraiseksi (arkistonjohtajan tai luovuttajan luvalla) tai määräaikaaisesti suljetuksi. Toivottavaa on, että mahdollisimman suuri osa aineistoista olisi kaikkien käytettävissä: arkistosta voidaan esimerkiksi rajoittaa vain jokin tietty arkaluonteinen osio. Toisaalta on erittäin tärkeää, että rajoitettavatkin aineistot saadaan säilytykseen asianmukaisiin arkistotiloihin.

Käytän termiä henkilöarkisto, joka tarkoittaa henkilön X arkistoon toimittamaa aineistoa. Henkilöarkistoon voi kuulua esimerkiksi kirjeitä, päiväkirjoja, muistivihkoja, käsikirjoituksia, muistelmia, puheita, runoja, todistuksia, valokuvia ja piirroksia sekä erilaisia työhön, harrastuksiin ja yhteiskunnalliseen toimintaan liittyviä asiakirjoja. Aineisto on tutkijoiden käytettävissä luovuttajan määrittelemien ehdoin. Jos käyttöä ei rajoiteta, asiakirjoja voi tutkia vapaasti arkistossa sitten, kun ne on järjestetty ja luetteloitu. Henkilötietoja sisältävien asiakirjojen käyttöä rajoitetaan kuitenkin myös tietosuojalainsäädännön perusteella.

Luovutettavan aineiston ei tarvitse olla järjestettyä. Arkisto huolehtii tarvittaessa järjestämisestä ja luetteloinnista. Luovuttaja voi kuitenkin halutessaan helpottaa arkiston työtä järjestämällä tai inventoimalla asiakirjat. Myös aineistoihin liittyvien tausta- ja henkilötietojen keräämisestä on aina hyötyä arkistolle.

Nyt ei kannata ajatella, että huomenna, ensi viikolla, ensi kuussa jne. ryhdyn toimeen. Olemme jo sen ikäisiä, että toimeen on ryhdyttävä heti. Valokuvia on aina mukava katsella ja samalla niihin voi pehmeällä lyijykynällä kirjoittaa taakse kuvissa olevien henkilöiden nimet, ajankohta ja paikka. Kirjeet, kortit, päiväkirjat ovat mittaamattoman arvokkaita lähteitä tutkijoille, sillä emme voi tietää mihin kaikkeen tulevaisuudessa aineistojamme voidaan käyttää. Ne voivat palvella mikrohistorian tutkimusta tai vaikkapa fiktiivisen romaanin kirjoitusta.

Mikäli luovutusta ei tee itse on syytä tehdä jälkipolville selväksi, että aineisto on arvokasta ja sitä ei saa heittää pois. Arkiston henkilökunta tulee hakemaan, vaikka kenkälaatikkoon säilötyn aineiston.

Ystävät, toverit käykäämme käsiksi työhön.

Mukavaa loppuseminaaria kaikille ja turvallista kotimatkaa.

Mia